

International Science Group

ISG-KONF.COM

XVII
INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE
"MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC NOTES. THEORY,
METHODOLOGY AND PRACTICE"

Tokyo, Japan
May 03 - 06, 2022

ISBN 979-8-88526-741-0

DOI 10.46299/ISG.2022.1.17

MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC NOTES. THEORY, METHODOLOGY AND PRACTICE

Proceedings of the XVII International Scientific and Practical Conference

Tokyo, Japan
May 03 – 06, 2022

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

UDC 01.1

The XVII International Scientific and Practical Conference «Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice», May 03 – 06, 2022, Tokyo, Japan. 1153 p.

ISBN – 979-8-88526-741-0

DOI – 10.46299/ISG.2022.1.17

EDITORIAL BOARD

<u>Pluzhnik Elena</u>	Professor of the Department of Criminal Law and Criminology Odessa State University of Internal Affairs Candidate of Law, Associate Professor
<u>Liubchych Anna</u>	Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development National Academy of Law Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine, Scientific secretary of Institute
<u>Liudmyla Polyvana</u>	Department of Accounting and Auditing Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko, Ukraine
<u>Mushenyk Iryna</u>	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Mathematical Disciplines, Informatics and Modeling. Podolsk State Agrarian Technical University
<u>Oleksandra Kovalevska</u>	Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs Dnipro, Ukraine
<u>Prudka Liudmyla</u>	Odessa State University of Internal Affairs, Associate Professor of Criminology and Psychology Department
<u>Slabkyi Hennadii</u>	Doctor of Medical Sciences, Head of the Department of Health Sciences, Uzhhorod National University.
<u>Marchenko Dmytro</u>	PhD, Associate Professor, Lecturer, Deputy Dean on Academic Affairs Faculty of Engineering and Energy
<u>Harchenko Roman</u>	Candidate of Technical Sciences, specialty 05.22.20 - operation and repair of vehicles.
<u>Belei Svitlana</u>	Ph.D., Associate Professor, Department of Economics and Security of Enterprise
<u>Lidiya Parashchuk</u>	PhD in specialty 05.17.11 "Technology of refractory non-metallic materials"
<u>Kanyovska Lyudmila Volodymyrivna</u>	Associate Professor of the Department of Internal Medicine
<u>Levon Mariia</u>	Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Scientific direction - morphology of the human digestive system
<u>Hubal Halyna Mykolaiivna</u>	Ph.D. in Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor

СПЕЦИФІКА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ- ФЛОРОНІМОМ У ПЕРСЬКІЙ МОВІ

Левчин Ірина Дмитрівна,

к. філол. н., асистент
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Неізнана Вікторія Ігорівна,

студентка магістратури
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Ознайомлення з фразеологізмами під час вивчення нової мови, зокрема перської – є невід'ємною частиною процесу навчання. Якщо брати до уваги, що Іран є мусульманською країною з культурою та традиціями, що різко відрізняються від українських, то заглиблення до перської фразеології є обов'язковою складовою для розуміння їхньої мови та культури.

В останні десятиліття тему перських фразеологізмів досліджувало багато науковців: як українських, так і закордонних. Серед них можемо виділити таких: М. Охріменко, О. Мазепова, Г. Голева, Ю. Рубінчик, В. Іванов тощо. Серед сучасних іранських мовознавців фразеологією займаються С. М. Абтахі та Х. Агаї.

Фразеологія сучасної перської мови найширше представлена у наукових працях Г. Голевої та Ю. Рубінчика. Проте цей пласт знань все ще потребує подальшого вивчення.

Ю. Рубінчик відносить до складників фразеології перської мови такі: 1) одиниці широкого семантичного діапазону, компоненти яких не тільки частково або повністю втратили лексичне значення, але й залишили його незмінним; 2) стійкі поєднання слів, що мають будову речення; 3) складені терміни та найменування; 4) модельовані утворення, які є стійкими словосполученнями, побудованими за певними структурно-семантичним моделями: іменні, дієслівні, фразеологізми-речення [1–34].

Щодо Г. Голевої, то дослідниця вважає, що для сучасної перської мови дуже характерним є використання фразеологічних одиниць у побутовій мові. Також для перської фразеології характерними є саме питомо перські ФО, замість запозичених. Фразеологізм рекомендують розглядати як контамінацію ознак слова і словосполучення, підкреслюється омонімічність фразеологізму і співвідносного з ним за структурою словосполучення [2].

Людина відображає свою існуючу картину світу, в першу чергу, саме словами, тобто слова мають прямий зв'язок із предметним світом людини. Саме через це особливу роль у створенні мовної картини світу відіграють лексеми з предметно-речовим значенням. До таких безпосередньо можемо віднести і численні найменування рослинного світу, тобто найменування дерев, кущів, трав, квітів, овочевих, ягідних та інших культур. Даного типу фразеологічні одиниці дістали назву фітоніми.

Фітоніми характеризуються стійким кількісним складом, вони відображають життєвий досвід людини, її спостереження за навколишнім світом, тому вони репрезентують особливі риси характеру, культурні та історичні традиції та обряди народу.

Лексема, що використовується на позначення назв дерев, кущів, квітів, трав, овочів, фруктів та понять, що позначають форму рослинності – це флоронім або одиниця мови з компонентом-фітонімом.

Так, серед дерев та плодів, які набули символіки у світовій культурі, Дж. Тресіддер називає акацію, амарант, апельсин, березу, бузину, вербу, вишню, глід, гранат, грушу, дуб, кедр, кипарис, лавр, липу, мигдаль, оливу, пальму, персик, сливу, сосну, тамарикс, тис, тополю, фігове дерево, яблуко, ялину, ясен тощо [3].

Стосовно терміну «флоронім», то він є відносно новим в лінгвістиці. В кінці ХХ ст. в науковій літературі активно використовувалося синонімічне йому поняття «фітон», утворене від грецького поєднання *phyton* «рослина» і *опума* «ім'я». Тому, незважаючи на достатню популярність терміна «флоронім» в сучасних лінгвістичних дослідженнях, в даний час ще не вироблено його однозначного визначення.

Більш широке тлумачення флоронімів можна зустріти в роботах В. Маслової і М. Піменової, які описуючи рослинний код культури, виділяють три групи флористичної лексики: 1) морфологічні ознаки рослин, тобто ознаки частин рослин: коріння, гілки, листя, стебла, стовбури, квіти, плоди; 2) ознаки видів рослин, тобто квіти, злаки, дерева, трава; 3) ознаки рослинного масиву такі, як ліс, бор, хащі, сад, поле, луг [4–98]

Національно-культурна семантика особливо виразна у фразеологічних одиницях, зокрема з рослинними номінаціями, в яких якості людини оцінюються за допомогою порівнянь її з об'єктами флори й виражають як негативні, так і позитивні властивості. Переноснообразне значення парадигми рослина-людина – це невід'ємний елемент національної картини світу, що сформувалася впродовж століть [5].

Більшість фразеологізмів із флористичним компонентом мають емоційне забарвлення і часто мають чітко виражений національний характер, тобто їм притаманна етнокультурна специфіка окремого народу. Таким чином, одна і та сама рослина (її вид, група, родина, частина тощо) може мати різне фразеологічне значення у різних мовах.

За приклад можемо взяти український фразеологізм «як огірок». В українській мові ФО має значення, що людина свіжа, сповнена енергії, огірок у даному випадку має позитивне значення. У перській мові існує такий самий вираз «*mesl-e xiyār*», проте цим виразом позначають людину, яка нічого не робить, яка байдикує. Таке явище відбувається через різноманітність міфологічних уявлень про одну й ту саму рослину, що породжує безліч варіантів значення одного й того самого флороніму.

Варто зазначити, що у мовній картині світу фітоніми, як правило, виконують роль еталонів зовнішніх і внутрішніх якостей людини, а також національно-патріотичних символів.

ФО з рослинним компонентом класифікуються в першу чергу за критерієм тематики. Найбільш частотними у вживанні є ФО, що характеризують зовнішність людини, характер людини, відносини людини з навколишнім світом, ставлення людини до праці, занять різного роду тощо. Крім характеристики зовнішності людини, ФО з назвами рослин передають стан здоров'я, настрою, характер.

Серед дослідників фразеологізмів з флористичним компонентом, наприклад, А. Шестаков розподіляє їх на три групи: 1) стійкі сполучення слів, до складу яких входить елемент, що називає певну рослину загалом (квітка, ягода, фрукт тощо); 2) фразеологізми, до складу яких входить елемент, що називає частину рослини (листова пластина, стебло, коріння тощо); 3) фразеологізми, у яких названо вид рослини (дерево, кущ, трава) [6].

Дослідник О. Кунін класифікує флористичні фразеологічні одиниці на такі види: 1) субстантивні, 2) дієслівні, 3) ад'єктивні, 4) адвербіальні, 5) вигуківі, 6) прислів'я. М. Моторіна у своїх працях поділяє ФО з рослинним компонентом на такі групи: 1) символи дерев і кущів; 2) символи квітів, трав, бур'янів [7].

Для аналізу специфіки фразеологізмів з рослинним компонентом у перській мові було виокремлено 46 фразеологічних одиниць із фарсі-російського фразеологічного словника Г. Голевої [8].

Користуючись класифікацією А. Шестакова [6], було класифіковано отримані 46 ФО з компонентом-флоронімом за предметною складовою і виділено такі три групи:

- 1) Фразеологізми з компонентом «квітка» (gol) у своєму складі.
- 2) Фразеологізми на позначення дерев, кущів, трави, частин рослин (листя, гілка, плід), їх видів тощо.
- 3) Фразеологізми із назвами фруктів та овочів у своєму складі.

1. У ході дослідження було виявлено, що найчастотнішу групу становлять ФО із компонентом «квітка» (gol) – 21 фразеологізм, тобто 45,7% від загальної виокремленої кількості. Більшість фразеологізмів з цим фітонімом описують характер, стан або зовнішність людини, частіше за все з позитивної точки зору. За забарвленням доцільно поділити вибрані 21 фразеологізми на три групи: з позитивним забарвленням – 9 (43%), нейтральним забарвленням – 7 (34%), з негативним забарвленням – 5 (23%).

До прикладу, «**Gol-e sar-e sabad**» – найкращий представник суспільства. Дослівно має переклад «найкраща квітка покладена зверху корзини». Ідентичним за значенням в українській мові є фразеологізм «сіль землі». Або коли розмовляємо з кимось дуже ввічливо, з повагою, то кажемо «**Az goli nāzoktar kasi nagoftan**», дослівно «говорити ніжніше за квітку». «**Gol bud be sabze niz ārāste šod**», у перській мові має «значення, що був квіткою, та й же прикрасився зеленню», тобто «було гарно, а стало ще краще». Фразеологізм «**Agar goli nisti xār ham mabāš**» можна перекласти як «якщо ти не квітка, то не будь хоча б колючкою». Таким чином можемо надати значення, що навіть якщо ти не ідеальний, не обов'язково ставати найгіршою версією себе тощо.

2. Другим пластом дослідження є фразеологізми із компонентом-флоронімом, що репрезентують рослини: **дерева, кущі, частини рослин (гілка,**

листя, плід) тощо. Загальна кількість досліджуваних одиниць склала 13 фразеологізмів, тобто 28,3% від загальної кількості. Загальна кількість фразеологізмів з компонентом «дерево» (deraxt) – 7, тобто це 15% від загальної кількості виокремлених фразеологізмів; «кущ» (bute) – 1; «гілка» (šāxe) – 1; «листя» (barg) – 3; «плід» (mive) – 1.

Наприклад, вираз «**Deraxt az mive-āš šenāxte mišavad**» дослівно перекладається як «дерево можна впізнати по його плодах», тобто людину можна зрозуміти лише по її вчинках. Відомий вираз «горбатого лише могила виправить» є і у сучасній перській мові. Іранці вживають вираз «**Deraxt-e kaj joz be ātaš rāst nemišavad**», тобто «криве дерево виправить лише вогонь», щоб охарактеризувати людину, яка кожного разу робить якусь дію невірною або постійно щось повторює.

Наступний фразеологізм має негативну конотацію у значенні масових смертей від розстрілу, епідемій, війн. «**Mesl-e barg-e hazān**» – дослівно перекладається «осипатися як осіннє листя». А вираз «**Mesl-e barg-e gol**» – «як пелюстка квітки» – кажуть про лице або фігуру людини, коли вона витончена, тонка. «**Āz in šāxe be ān šāxe paridan**», що дослівно «перелітати з однієї гілки на іншу гілку» має два значення: 1) змінювати одну тему на іншу дуже швидко; 2) уникати прямої відповіді на запитання, переводити розмову на іншу тему. «**Mive-ye del**» – «плід серця», вираз який вживають, коли кажуть про дитину тощо.

3. Третім пластом дослідження виступають фразеологізми на позначення **овочів та фруктів**. Спочатку дослідили фразеологізми з фруктовією частиною – три фрукти: персик (holu), яблуко (sib), кавун (hendevāne); і овочі: цибуля (piyāz); часник (sir). Загальна кількість фразеологізмів цієї групи становить 12 одиниць (тобто 26% від загальної кількості ФО), 8 з яких – з компонентом-фруктом (тобто складають 67% в цій групі), 4 – з компонентом-овочем (складають 33% в цій групі).

До прикладу, вираз «**Mesl-e holu-i pust kande**» кажуть, коли людина виглядає здоровою, має червоні щоки, з гарною зовнішністю. Кажуть, що вона немов би очищений персик. Фразеологізм «**Mesl-e sibi ke do nim karde bāšand**» має еквівалент в українській мові «як дві краплі води». Він перекладається «як дві половинки яблука», так кажуть про щось дуже схоже одне на одного. «**Hendevāne zir-e baqal-e kasi gozāštan**» означає підбурювати когось, заохочувати іншого щось зробити, провокувати.

Інший вираз позначає людину, яка вважає себе знавцем певної галузі, проте насправді вона такою не є – «**Piyāz ham xod-aš rā dāxel-e mive-hā karde**», що буквально означає «цибуля себе також фруктом вважає». Або такий фразеологізм «**Az sir tā piyāz**» дослівно перекладається як «від часника до цибулі» і співвідноситься з українським «від голови до п'ят», тобто від початку і до кінця з усіма подробицями тощо.

Таким чином, було виявлено, що 45,7% досліджених фразеологізмів мають у своєму складі компонент «квітка» (gol); 28,3% – компонент на позначення дерев, кущів, трави, частин рослин, їх видів тощо; і 26% описували фрукти або овочі.

Класифікувавши ці ж 46 фразеологізмів з компонентом-флоронімом вже за емоційним забарвленням, отримуємо вибірку з таких трьох груп:

1. Ті, що мають позитивне забарвлення.

2. Ті, що мають нейтральне забарвлення, або загальну характеристику, тобто не несуть в собі жодної емоції.

3. Ті, що мають негативне емоційне забарвлення.

З усіх вибраних 46 фразеологізмів-фітонімів найчастотнішими є фразеологізми з нейтральним емоційним забарвленням, їх у дослідженні представлено 19 одиниць. Наступна за кількістю іде група позитивного емоційного забарвлення – 17 одиниць. І остання за кількістю – група з фразеологізмами з негативним емоційним забарвленням – 10 фразеологізмів.

Таким чином робимо висновок, що фразеологізми з рослинним компонентом у сучасній перській мові у більшості своїй вживаються для позначення гарних якостей людини, або певних загальних явищ. Процентна частина дослідження показала, що ФО у роботі з нейтральним забарвленням – 41,3%, з позитивним – 37%, з негативним – лише 21,7%.

Отже, основною особливістю фразеологізмів з рослинним компонентом у сучасній перській мові є те, що вони у більшості своїй вживаються для позначення гарних якостей людини, або певних загальних явищ. Найпоширенішим компонентом-фітонімом у таких фразеологізмів є «квітка» (gol), що зумовлено насамперед культурними та історичними традиціями іранців та яскравою символікою перської культури і літератури.

Список літератури:

1. Рубинчик Ю. Основы фразеологии персидского языка. Москва: Наука, 1981. 276 с.
2. Голева Г. С. Фразеология современного персидского языка. Москва: Муравей, 2006. 224 с.
3. Тресиддер Дж. Словарь символов. Москва: Фаир-Пресс, 1999. 448 с.
4. Маслова В., Пименова М. Коды лингвокультуры: учебное пособие. Москва: Флинта, 2016. 180 с.
5. Філь Г. Фразеологічні одиниці української мови з рослинними компонентами-символами: етнонаціональний аспект. *Проблеми гуманітарних наук*. Серія: Філологія. 2015. Вип. 36. С. 116–126.
6. Слободяник О. Семантико-структурні особливості українських фразеологічних одиниць із флористичним компонентом. Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. [Електрон. текст. дані]. Режим доступу: <<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/3952>>
7. Моторіна М. Етносимволи у складі українських фразеологізмів з компонентами-назвами рослин: семантичний аспект. *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 248. С. 173–175.
8. Голева Г. С. Фарси-русский фразеологический словарь. Москва: Грааль, 2000. 554 с.